

Najwyższa Izba Kontroli

DELEGATURA W BIAŁYMSTOKU

DEPARTAMENT OCHRONY ŚRODOWISKA I BUDOWNICTWA

I N F O R M A C J A

**O WYNIKACH KONTROLI REALIZACJI ZADAŃ WYNIKAJĄCYCH
Z UMÓW MIĘDZYNARODOWYCH NA WODACH GRANICZNYCH
ZAWARTYCH MIĘDZY REPUBLIKĄ LITEWSKĄ I POLSKĄ**

SPIS TREŚCI

I. CZĘŚĆ OGÓLNA	str.	1
1. Charakterystyka kontroli		1
2. Synteza ustaleń kontroli oraz ocena kontrolowanej działalności		5
3. Uwagi i wnioski		11
II. CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA		14
1. Charakterystyka stanu prawnego		14
2. Uwarunkowania ekonomiczno-organizacyjne		19
3. Istotne ustalenia kontroli		22
3.1. Ministerstwo Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa.....		22
3.2. Pełnomocnik Rządu RP ds. współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych		24
3.3. Działania podejmowane przez właściwe jednostki organizacyjne w ramach współpracy na granicy polsko-litewskiej		26
3.3.1. Racjonalne wykorzystanie wód granicznych oraz ich ochrona przed zanieczyszczeniem.....		26
3.3.2. Zapobieganie i zwalczanie nadzwyczajnych zanieczyszczeń wód		32
3.3.3. Utrzymanie we właściwym stanie technicznym budowli wodnych, zabudowy regulacyjnej, melioracje terenów przygranicznych oraz planowanie i bilansowanie zasobów wód		35
3.3.4. Wykorzystanie środków finansowych na realizację zadań związanych z ochroną wód granicznych		38
3.3.5. Współpraca Ministra OŚZNiL z naczelnymi i centralnymi oraz terenowymi organami administracji rządowej w zakresie wód granicznych		40
III. DZIAŁANIA PODJĘTE PO ZAKOŃCZENIU KONTROLI		41

Załączniki:

- Nr 1 - Wykaz podstawowych aktów prawnych
 Nr 2 - Wykaz jednostek skontrolowanych
 Nr 3 - Porozumienie między Ministerstwem Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa Rzeczypospolitej Polskiej a Departamentem Ochrony Środowiska Republiki Litewskiej w sprawie współpracy w dziedzinie ochrony środowiska

I. CZĘŚĆ OGÓLNA

1. Charakterystyka kontroli

Nr kontroli P/97/085

Z inicjatywy Prezesa Najwyższej Izby Kontroli Janusza Wojciechowskiego w listopadzie 1996 r. odbyło się spotkanie ekspertów najwyższych organów kontroli: Białorusi, Czech, Litwy i Polski. W wyniku dokonanych uzgodnień eksperci zadeklarowali przeprowadzenie w swoich krajach kontroli równoległych dotyczących współpracy na wodach granicznych z Polską.

Ogólny temat kontroli przeprowadzonej w Polsce pn. ***„Realizacja zadań wynikających z umów międzynarodowych na wodach granicznych”*** powierzono do koordynacji Departamentowi Ochrony Środowiska i Budownictwa NIK.

Decyzją Kierownictwa Najwyższej Izby Kontroli, w ramach tego tematu przeprowadzono kontrolę, dotyczącą współpracy na wodach granicznych z Republiką Litewską.

Realizatorami tej kontroli były Delegatura w Białymstoku i Departament Ochrony Środowiska i Budownictwa Najwyższej Izby Kontroli.

Kontrole przeprowadzono w okresie od 12 maja do 6 czerwca 1997 r. w Ministerstwie Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa; u Pełnomocnika Rządu Rzeczypospolitej Polskiej ds. współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych; w jednostkach podległych Ministrowi OŚZNiL oraz od 23 czerwca do 29 sierpnia 1997 r. przez Delegaturę NIK w Białymstoku, kontrole obejmują lata 1995-1996.

Celem kontroli było dokonanie oceny formalnoprawnej realizacji umów i porozumień o współpracy dwustronnej na wodach granicznych oraz oceny działań właściwych ze Strony polskiej jednostek organizacyjnych m.in. w zakresie:

- racjonalnego wykorzystania wód granicznych, ich ochrony przed zanieczyszczeniem oraz ograniczenia nadzwyczajnych zanieczyszczeń wód granicznych,
- utrzymania we właściwym stanie technicznym budowli wodnych, zabudowy regulacyjnej oraz urządzeń ochrony przeciwpowodziowej,
- wykorzystania środków finansowych na realizację zadań na wodach granicznych..

Mając na uwadze cel kontroli zbadano również stan zaawansowania negocjacji dotyczących zawarcia umów oraz realizacji zadań wynikających z dotychczasowych rozwiązań w zakresie gospodarki wodnej w rejonach przygranicznych między Polską a Republiką Litewską. Strony nie prowadziły dotychczas kontroli w podmiotowym i przedmiotowym zakresie.

Badaniami kontrolnymi po Stronie polskiej objęto:

- Ministerstwo Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa łącznie z Pełnomocnikiem Rządu RP ds. współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych (zwanym dalej Pełnomocnikiem Rządu RP ds. współpracy na wodach granicznych), działającym w strukturach organizacyjnych MOŚZNiL,
- Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie,
- Urząd Wojewódzki w Suwałkach,
- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Suwałkach.

Ponadto w trybie art. 29 pkt 2 lit. f ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o NIK zebrano informacje od:

- Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej,
- Prezesa Zarządu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie,
- Głównego Inspektora Ochrony Środowiska w Warszawie,

- Po zakończonych kontrolach nie było przypadków odmowy podpisania protokołu kontroli. Nie złożono również zastrzeżeń do protokołów.

- Ministerstwo Ochrony Środowiska Republiki Litewskiej,
- Zjednoczone Centrum Badań Ochrony Środowiska,
- Naczelnika Okręgu w Mariampolu ,
- Naczelnika Okręgu w Alytusie,
- Departament Regionu Mariampol Ministerstwa Ochrony Środowiska,
- Departament Regionu Alytus Ministerstwa Ochrony Środowiska ,
- Samorząd Rejonowy w Mariampolu,
- Samorząd Rejonowy w Wilkawiskach,
- Samorząd Rejonowy w Łazdiejaj.

- GIOŚ Główny Inspektorat Ochrony Środowiska,
- MOŚZNiL Ministerstwo Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych
 i Leśnictwa
- NFOŚiGW Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- KP Kontrola Państwowa,
- NZŚ Nadzwyczajne Zagrożenia Środowiska,
- ODGW Okręgowa Dyrekcja Gospodarki Wodnej,
- RL Republika Litewska,
- RP Rzeczpospolita Polska,
- RZGW Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej,
- WFOŚiGW Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

-
- WIOŚ Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska,
 - WZMiUW Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych

Wody graniczne - odcinki cieków wodnych mających znaczenie gospodarcze, którymi przebiega linia granicy państwowej między dwoma państwami oraz wody stojące przecięte linią granicy państwowej.

Wody powierzchniowe i podziemne mające znaczenie gospodarcze, spływające z terytorium jednego państwa na terytorium drugiego państwa.

Zabudowa regulacyjna - obustronne wykonanie w korycie rzeki budowli (tamy podłużne, tamy poprzeczne, opaski brzegowe itp.) w celu uzyskania koncentracji przepływu i pożądanych stanów wody oraz zwiększenia zdolności przepustowej koryta.

Budowle wodne - mosty, przepusty, jazy, śluzy, stopnie wodne, ujęcia wód i inne obiekty hydrotechniczne wykonane na rzekach dla potrzeb energetyki, rolnictwa, gospodarki komunalnej, żeglugi, komunikacji, turystyki itp.

Informację opracowały Delegatura w Białymstoku oraz Departament Ochrony Środowiska i Budownictwa, na podstawie materiałów z kontroli NIK.

2. Synteza ustaleń kontroli oraz ocena kontrolowanej działalności

Z badań kontrolnych wynika, że współpraca między Republiką Litewską i Polską w dziedzinach określonych w głównych celach kontroli przedstawiała się następująco:

1. Ocena formalnoprawnej współpracy na wodach granicznych

Podstawę prowadzenia polityki ekologicznej stanowi przyjęty uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 10 maja 1991 r. rządowy dokument „Polityka Ekologiczna Państwa”. Przyjęto w nim poprawę bezpieczeństwa ekologicznego na granicach Państwa, a wśród priorytetów długookresowych, wynikających z zobowiązań międzynarodowych, obniżenie o 80% ładunków zanieczyszczeń odprowadzanych do Morza Bałtyckiego. Jednym z głównych kierunków działań w sferze inwestycyjnej miała być budowa oczyszczalni ścieków, a w sferze pozainwestycyjnej, dostosowanie rozwiązań prawnych, procedur i norm do standardów obowiązujących w Unii Europejskiej, wzmocnienie systemu monitoringu, systemu kontroli i egzekwowania przestrzegania prawa. Polityka ekologiczna Państwa w zakresie ochrony wód wynika z ratyfikowania przez Polskę Konwencji o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego.

Zgodnie z postanowieniami art. 4 pkt 4 w związku z art. 3 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 20 grudnia 1989 r. o utworzeniu urzędu Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa (Dz.U. Nr 73, poz. 433 ze zm.), Minister jest zobowiązany do tworzenia warunków dla rozwoju współpracy gospodarczej i naukowo-technicznej z zagranicą, w tym również inicjowania współpracy międzynarodowej w dziedzinie ochrony środowiska.

- Minister OŚZNiL nie doprowadził do zawarcia umowy o współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych z Republiką Litwy pomimo zobowiązań wynikających z Traktatu o przyjaznych stosunkach i dobrosąsiedzkiej współpracy między RP i RL, sporządzonego w Wilnie 26 kwietnia 1994 r. (str.16 i 18) Wobec nie przyjęcia przez Litwę sukcesji

zobowiązań po b. ZSRR Polska nie ma dotychczas umowy o współpracy na wodach granicznych z tym krajem (str. 22).

- Minister Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa zawarł 24 stycznia 1992 r. porozumienie z Generalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska Republiki Litwy w sprawie współpracy w dziedzinie ochrony środowiska (str. 22-24).
- W toku kontroli ustalono, że Pełnomocnik Rządu RP ds. współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych nie podjął działań w zakresie tej współpracy z Republiką Litwy w latach 1995-1996 (str. 24).

Pełnomocnik Rządu RP nie powołał na szczeblu centralnym grup roboczych specjalistów i ekspertów w poszczególnych dziedzinach gospodarki wodnej do realizowania zadań wynikających z umów międzyrządowych lub porozumień Pełnomocników obu Krajów (str. 25).
- Minister OŚZNiL nie zorganizował systemu współpracy z naczelnymi i centralnymi oraz terenowymi organami administracji rządowej w zakresie wód granicznych. Ministerstwo OŚZNiL nie prowadziło bezpośredniej współpracy z Ministerstwem Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w zakresie wód granicznych. Nie podjęto także starań o włączenie Ministerstwa Spraw Zagranicznych do działań drogą dyplomatyczną na rzecz zawarcia z Litwą umowy o współpracy na wodach granicznych (str. 40).
- W trakcie rozmów z przedstawicielami Republiki Litewskiej Strona polska zadeklarowała zobowiązanie, którego wykonanie, na skutek braku szczegółowego rozpoznania sprawy, było niemożliwe do realizacji ze względów formalnych. Dotyczyło to przekazania przez Stronę polską nieużywanej aparatury pomiarowej z laboratoriów PIOŚ (str. 24).
- Współpraca w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych z Republiką Litwy realizowana była w badanym okresie przez terenowe organy administracji rządowej oraz wojewódzkie służby ochrony środowiska (str. 23, 27-28, 32-33, 36 i 38).

2. Racjonalne wykorzystanie wód granicznych, ich ochrona przed zanieczyszczeniem oraz ograniczanie nadzwyczajnych zanieczyszczeń wód granicznych

- W ramach porozumienia między Ministrem OŚZNiL a Generalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska RL z 24 stycznia 1992 r. ustalono plan przedsięwzięć na lata 1994-1996 w zakresie monitoringu środowiska.

Kontrola wykazała, że w zakresie prowadzenia pomiarów jakości wód granicznych wykonano wszystkie prace przewidziane w planie współpracy:

- Strona litewska przeprowadziła ogółem 24 badania jakości wód rzeki Szeszupy i Szelmentki, w tym dwukrotnie ze Stroną polską,
 - Strona polska (WIOŚ w Suwałkach) przeprowadziła ogółem 51 badań jakości wód na tych rzekach, w tym dwukrotnie ze Stroną litewską,
 - Strona polska wykonała 50 badań jakości wód w punkcie granicznym, na rzece Marycha,
 - na terytorium Polski dwa razy w roku, wspólnie ze Stroną litewską, badano jakość wód jeziora Gaładuś,
 - dokonano wymiany stosownych metodyk badawczych stanu czystości wód powierzchniowych w strefie przygranicznej oraz uzgodniono zakres oznaczeń i metodykę ich wykonywania. Stronie litewskiej corocznie przekazywano oceny stanu czystości rzek: Szeszupy, Szelmentki i Marychy (str. 27-28).
- Odnotowano zwiększenie aktywności podmiotów gospodarczych i gmin w kierunku porządkowania gospodarki wodno-ściekowej, a zwłaszcza realizacji inwestycji proekologicznych w zlewni rzek: Szeszupy, Szelmentki i Marychy. Służyły temu działania inwestycyjne na rzecz poprawy czystości wód granicznych wpływających z Polski. W 1995 r. oddano do eksploatacji oczyszczalnię ścieków na przejściu granicznym w Budzisku, a w 1997 r. przewidziane jest zakończenie budowy oczyszczalni ścieków na przejściu granicznym w Ogrodnikach.

Do 2000 r. zakończone mają być budowy oczyszczalni ścieków: miejskiej w Sejnach oraz 5 gminnych w: Jeleniewie, Rutce-Tartak, Puńsku, Szypliszkach i Wiżajnach (str. 28).

- **WIOŚ w Suwałkach objął kontrolą w latach 1994-1997 wszystkie zinwentaryzowane w pasie przygranicznym obiekty, stanowiące potencjalne źródła zanieczyszczeń środowiska, mając na względzie ograniczenie bądź eliminację negatywnego oddziaływania tych obiektów na środowisko naturalne. I tak, np.:**
 - w wyniku 4 kontroli gospodarki wodno-ściekowej w Sejnach doprowadzono do zinwentaryzowania zrzutów ścieków do kanalizacji ogólnospławnej oraz nałożono kary pieniężne za odprowadzanie surowych ścieków do rzeki Marychy i ich wywóz na wylewisko ścieków w Gawienicach,
 - w związku z kontrolami 5 wysypisk odpadów w: Puńsku, Wiżajnach, Rutce-Tartak, Szypliszkach i Sejnach polecono uregulować stan formalnoprawny tych obiektów i trwale zabezpieczyć wysypiska przed oddziaływaniem na wody gruntowe oraz zakazano wywozu nieoczyszczonych ścieków na wylewiska gminne,
 - przeprowadzono kontrole 6 stacji paliw we: Frąckach, Rutce-Tartaku, Sejnach (2), Szypliszkach i Wiżajnach. W wyniku kontroli zalecono podjęcie działań na rzecz ograniczenia lub wyeliminowania wpływu tych obiektów na środowisko (str. 28-32).
- **Strony dokonały inwentaryzacji ale nie wymienili między sobą ewidencji potencjalnych źródeł nadzwyczajnych zagrożeń środowiska (NZŚ) zlokalizowanych na polskim i litewskim obszarze przygranicznym. Strony przyjęły, że inwentaryzację należy traktować jako wewnętrzną sprawę obu stron, wspomagającą ustawowe zadania służb ochrony środowiska (str. 32-33). Brak wymiany informacji o rodzaju potencjalnych zagrożeń dla środowiska na obszarach granicznych uniemożliwia przygotowanie się do prowadzenia akcji ratowniczych (str. 33).**
- **Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Suwałkach opracował instrukcję postępowania w zakresie ochrony środowiska przed NZŚ .**

Instrukcja ta zawiera m.in. zasady alarmowania oraz powiadamiania instytucji współdziałających w w/w zakresie po Stronie litewskiej (str. 33).

- **Wojewoda Suwalski powołał Zespół ds. ochrony przeciwpożarowej i ratownictwa, który ustalał i aktualizował rejestr podmiotów stanowiących potencjalne źródła NZŚ.**

Zespół ten prowadził kontrole oraz organizował szkolenia i sympozja z zakresu przeciwdziałania i zwalczania NZŚ (str. 33).

- **Na wodach granicznych z Republiką Litewską nie odnotowano od 1993 r. zdarzeń o charakterze NZŚ, a w badanym okresie nie stwierdzono zanieczyszczeń wód granicznych na terytorium litewskim, spowodowanych przez działania na terenie polskim. (str. 34-35).**
- **Nie udało się dotychczas uzgodnić i wypracować ze Stroną litewską zasad i procedur uzgadniania budowy w strefie przygranicznej obiektów mogących negatywnie oddziaływać na środowisko naturalne (str. 35).**

3. Utrzymanie we właściwym stanie technicznym budowli wodnych, zabudowy regulacyjnej oraz melioracje terenów przygranicznych

- **Nie zawarto ze Stroną litewską porozumienia określającego zasady utrzymania i eksploatacji cieków na granicy polsko-litewskiej oraz prowadzenia robót melioracyjnych i budowy urządzeń melioracyjnych (str. 36).**
- **WZMiUW w Suwałkach nie realizował w badanym okresie inwestycji melioracyjnych w pasie przygranicznym (str. 36).**
- **Bieżącą konserwację urządzeń melioracji szczegółowych (rowy melioracyjne, drenowanie itp.) na terenach nadgranicznych, w badanym okresie wykonywały spółki wodne i właściciele zmeliorowanych użytków rolnych, a konserwację urządzeń melioracji podstawowych (cieków granicznych - Marycha, Szeszupa i Szelmentka) - WZMiUW w Suwałkach (str. 38).**
- **Nie opracowano koncepcji utworzenia turystycznego szlaku wodnego na rzece Szeszupie (str. 36).**

4. Wykorzystanie środków finansowych na realizację zadań związanych z ochroną wód granicznych

- **W latach 1995-1996 wydatkowano ogółem na realizację inwestycji dotyczących ochrony wód na granicy polsko-litewskiej kwotę 1.097 tys.zł, z tego na budowę**

oczyszczalni ścieków na przejściu granicznym w Budzisku - 350,0 tys.zł, a na kontynuację budowy oczyszczalni ścieków w Sejnach - 747,0 tys.zł (str. 38).

- Środki Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzkiego Funduszu OŚiGW w Suwałkach przeznaczone na dofinansowanie zadań inwestycyjnych w zakresie ochrony wód granicznych wynosiły odpowiednio 28,2% i 33,5% ogółu poniesionych na ten cel wydatków (str. 38).
- Na konserwację cieków granicznych (rzeki Marycha, Szeszupa, Szelmentka, Goldapa, Węgorapa i Wołkuszanka) wydatkowano: w 1994 r. - 53.252 zł, w 1995 r. - 29.145 zł i w 1996 r. - 56.273 zł. Nie korzystano dotychczas z funduszy celowych przy finansowaniu tych robót (str. 38).
- W badanym okresie nie podejmowano działań w celu pozyskiwania środków pozabudżetowych z Banku Światowego, EBOR-u i PHARE na realizację współpracy międzynarodowej na wodach granicznych (str. 39-40).

3. Uwagi i wnioski

Dotychczasowe działania nie doprowadziły do należytej współpracy na wodach granicznych z Republiką Litewską, w dostosowaniu do bieżących i perspektywicznych potrzeb. Wyniki kontroli wskazują na potrzebę podjęcia działań o charakterze generalnym w stosunkach dwustronnych i dyscyplinujących działania jednostek biorących udział we współpracy po stronie polskiej, a mianowicie:

1. Minister Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa powinien podjąć działania:

- zmierzające do sfinalizowania negocjacji i zawarcia umowy o współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na polsko-litewskich wodach granicznych, warunkującej efektywną współpracę, z zabezpieczeniem interesów Rzeczypospolitej Polskiej;**
- zapewniające należyte współdziałanie z właściwymi ministrami i Wojewodą Suwalskim oraz jednostkami organizacyjnymi uczestniczącymi we współpracy na polsko-litewskich wodach granicznych.**
- w celu powołania na szczeblu rządowym wspólnych grup roboczych ekspertów i specjalistów ds. współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych z Republiką Litewską oraz ustalić zasady:**
 - powoływania ekspertów i specjalistów działających w ramach poszczególnych grup roboczych,**
 - organizowania przez kierowników grup narad i spotkań z udziałem ekspertów dla rozstrzygnięcia ważnych problemów z dziedziny gospodarki wodnej na wodach granicznych oraz należytego ich dokumentowania,**
 - ustalenia obowiązku i sposobu współdziałania i konsultowania zamierzeń dotyczących transgranicznej gospodarki wodnej, szczególnie w zakresie racjonalnego wykorzystania zasobów wód oraz ich ochrony przed zanieczyszczeniem,**

-
- współdziałania grup roboczych działających w ramach współpracy lokalnej na wodach granicznych z terenowymi organami administracji rządowej i samorządowej;
 - zapewniające przekazywanie ustaleń i wniosków, wynikających ze spotkań przedstawicieli Rządów Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Litewskiej, dotyczących współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych, jednostkom, których bezpośrednio one dotyczą;
 - zapewniające udział przedstawicieli Wojewody Suwalskiego, WIOŚ oraz samorządów terytorialnych z pasa przygranicznego w pracach wspólnych grup roboczych,
 - w zakresie zintensyfikowania wspólnie z administracją rządową i samorządową działania na rzecz przyspieszenia realizacji budowy oczyszczalni ścieków w pasie przygranicznym z Litwą.

2. Wojewoda Suwalski powinien:

- spowodować wykonywanie zobowiązań wynikających z porozumień zawartych ze Stroną litewską, a zwłaszcza:
 - wypracować wspólne zasady i procedury uzgadniania budowy obiektów mogących mieć negatywny wpływ na środowisko w strefie przygranicznej,
 - rozważyć utworzenie na rzece Szeszupie turystycznego szlaku wodnego,
 - określić, we wspólnym porozumieniu ze Stroną litewską, zasady utrzymania i eksploatacji cieków granicznych, sposobu prowadzenia prac melioracyjnych i budowy urządzeń melioracyjnych na terenach nadgranicznych;
- wspierać samorządy gmin w działaniach porządkujących gospodarkę wodno-ściekową.

3. WIOŚ w Suwałkach powinien:

- kontrolować prowadzenie właściwej gospodarki odpadami w gminach,
- kontynuować badania jakości wód rzek granicznych i ich zlewni.

4. Samorządy gmin z terenów nadgranicznych powinny:

- kontynuować proces realizacji oczyszczalni ścieków; Egzekwować zakaz wywozu nieoczyszczonych ścieków na wylewiska gminne,

- **uporządkować istniejące wysypiska odpadów, szczególnie wyeliminować infiltrację do wód gruntowych; Nie dopuszczać do powstawania dzikich, niekontrolowanych wysypisk odpadów,**
- **szerzej wykorzystywać pozabudżetowe możliwości finansowania zadań inwestycyjnych w zakresie gospodarki wodno-ściekowej oraz budowy wysypisk odpadów.**

Z badań kontrolnych wynika konieczność prowadzenia dobrej współpracy na wodach granicznych. Przynosi ona bowiem określone korzyści w ochronie wód przed zanieczyszczeniem, racjonalnym zagospodarowaniu ich zasobów i ochronie przeciwpowodziowej. W tym celu w pierwszej kolejności niezbędne jest sfinalizowanie negocjacji polsko-litewskich poprzez zawarcie umowy o współpracy na wodach granicznych. Potrzebne będą również porozumienia wykonawcze, uzupełniające umowę i ułatwiające jej wdrożenie.

Oprócz kontaktów na szczeblu centralnym (rządowym) ważną rolę spełnia bezpośrednia współpraca służb i władz lokalnych. Należy określić i wdrożyć zasady współdziałania jednostek administracyjnych położonych po obu stronach granicy. Wiele problemów gospodarki wodnej ma znaczenie lokalne i w tych przypadkach takie formy współpracy będą efektywniejsze.

W zakresie dotyczącym ochrony wód granicznych przed zanieczyszczeniem należy doprowadzić ich stan do norm odpowiadających dyrektywom Unii Europejskiej. Konieczne jest opracowanie i wdrożenie programów działania w ww. zakresie, przygotowania harmonogramów prac oraz zasad ich finansowania.

II. CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA

1. Charakterystyka stanu prawnego

Podstawowym aktem prawnym regulującym w Polsce kierunki i cele współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych jest ustawa z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska (jednolity tekst - Dz. U. z 1994 r. Nr 49, poz. 196, ze zm.). Art. 8 powołanej ustawy zobowiązuje do rozwijania współpracy międzynarodowej w dziedzinie ochrony środowiska oraz do uwzględniania w umowach międzynarodowych, potrzeb ochrony środowiska.

Istotną podstawę dla prowadzenia przez Państwo polityki ekologicznej stanowi, przyjęty uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 10 maja 1991 r., rządowy dokument „Polityka ekologiczna Państwa” (M.P. Nr 18, poz. 118).

W punktach 41 i 42 rozdziału III - „Organizacja ochrony środowiska, system władzy i odpowiedzialności” stwierdzono, że administracja rządowa i samorządowa są odpowiedzialne za tworzenie warunków do pełnego i społecznie akceptowanego gospodarowania środowiskiem.

W punkcie 57 wśród priorytetów krótkookresowych wymieniono poprawę bezpieczeństwa ekologicznego na wodach granicznych Państwa, poprzez stworzenie skutecznego systemu kontroli i ostrzegania przed napływem zanieczyszczeń (powietrze, woda, odpady).

W celu poprawy bezpieczeństwa ekologicznego na granicach Państwa, zgodnie z punktem 108, realizowane będą:

- monitoring graniczny wód płynących, który pozwoli na pełne określenie rodzaju i ilości zanieczyszczeń napływających do Polski,
- współpraca z krajami sąsiednimi w zakresie przeciwdziałania występowania zdarzeń powodujących nadzwyczajne zagrożenia środowiska oraz przy likwidacji ich skutków, poprzez wspólne określenie potencjalnych źródeł nadzwyczajnych zagrożeń;

ustalenie organów i instytucji właściwych do współdziałania w obszarach przygranicznych, opracowanie systemów ostrzegania i alarmowania oraz prowadzenie wspólnych ćwiczeń w likwidacji nadzwyczajnych zagrożeń środowiska.

Opracowany w 1994 r. przez MOŚZNiL „Program wykonawczy do Polityki Ekologicznej Państwa do 2000 r.” (nie publikowany), stanowiący załącznik do sprawozdania Rządu z realizacji ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska konkretyzuje cele i zadania służące realizacji średnioterminowych priorytetów „Polityki Ekologicznej Państwa”. Jako podstawowy cel zakłada on zapewnienie zauważalnej poprawy stanu środowiska oraz stworzenie warunków dla trwałego zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego.

Jednym z głównych kierunków w sferze inwestycyjnej jest budowa oczyszczalni ścieków, a w sferze pozainwestycyjnej:

- dostosowanie rozwiązań prawnych, procedur i norm do standardów obowiązujących w Unii Europejskiej, rozszerzenie i umocnienie współpracy dwustronnej i wielostronnej z innymi krajami,
- wzmocnienie systemu monitoringu, systemu kontroli i egzekwowania przestrzegania prawa, zreformowanie systemu zarządzania gospodarką wodną, rozbudowa systemu przeciwdziałania nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska. W punkcie 74 zapisano m.in., że dla zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego kraju przewiduje się aktywne działanie na forum międzynarodowym, a w szczególności wprowadzenie do umów o współpracy z krajami ościennymi zapisów dotyczących przeciwdziałania nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska.

W 1979 r. Polska ratyfikowała Konwencję o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego, uchwaloną dnia 22 marca 1974 r. w Helsinkach (Dz.U. z 1980 r. Nr 18, poz. 64 i 65). Aktualnie trwają prace legislacyjne związane z ratyfikacją nowej Konwencji o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego z dnia 9 kwietnia 1992 r. Konwencje te nakładają na Polskę zobowiązania w zakresie opracowywania i wdrażania programów ochrony wód powierzchniowych przed zanieczyszczeniami obszarowymi oraz budowę komunalnych oczyszczalni ścieków.

Zmiany polityczne jakie nastąpiły w Europie spowodowały, że państwa sąsiadujące z Polską przestały istnieć, a ich przekształcenia doprowadziły do sytuacji wymagającej

pilnego określenia nowych podstaw formalnoprawnych współpracy z Polską. Republika Litwy nie przyjęła na siebie zobowiązań wynikających z porozumienia zawartego przez Polskę z b.ZSRR. Zgodnie z postanowieniami przedmiotowego porozumienia współpraca dotyczyła m.in.:

- melioracji wodnych i zapewnienia wody dla rolnictwa, zaopatrzenia w wodę ludności, przemysłu i innych użytkowników,
- ochrony wód powierzchniowych i podziemnych przed nadmierną eksploatacją i zanieczyszczeniem,
- wspólnego wykorzystywania budowli i urządzeń wodnych oraz utrzymania ich w należytym stanie technicznym,
- wykonywania pomiarów hydrometeorologicznych i obserwacji oraz wymiany danych w tej dziedzinie,
- uzgadniania wszelkiej działalności, mogącej wywołać zmiany istniejącego stanu w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych,
- wspólnego prowadzenia pomiarów kontrolnych dotyczących zanieczyszczenia wód granicznych,
- wspólnego opracowywania kryteriów i normatywów czystości wód oraz ustalania w miarę potrzeb środków likwidacji zanieczyszczeń,
- dbałości o utrzymanie czystości wód granicznych.
- mianowania Pełnomocnika Rządu do spraw gospodarki wodnej na wodach granicznych.

Działania w zakresie ochrony wód granicznych wynikają z następujących aktów prawnych:

- zawartego 26 kwietnia 1994 r. Traktatu o przyjaznych stosunkach i dobrosąsiedzkiej współpracy pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Republiką Litewską (Dz.U. z 1995 r. Nr 15, poz. 71),
- Porozumienia z 24 stycznia 1992 r., podpisanego przez Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa RP i Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska RL w sprawie współpracy w dziedzinie ochrony środowiska (niepublikowane),
- Umowy z 16 maja 1994 r. zawartej pomiędzy Ministrem Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa RP a Ministrem Budownictwa i Urbanistyki RL (niepublikowana). Na podstawie tej umowy powołano Polsko-Litewską Komisję Gospodarki Przestrzennej w celu m.in. koordynacji gospodarki wodnej na obszarze stykowym,

- Porozumienia z 22 kwietnia 1993 r., podpisanego przez Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej RP i Dyrektora Departamentu Straży Pożarnej w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych RL o współpracy w zakresie zwalczania pożarów, likwidacji skutków awarii, klęsk żywiołowych i katastrof (niepublikowane),
- Porozumień zawartych pomiędzy Wojewodą Suwalskim a władzami powiatów: Mariampola (z 7 grudnia 1995 r.) i Alytus (z 14 lutego 1996 r.) RL o współpracy w zakresie ochrony środowiska naturalnego i obrony cywilnej (niepublikowane). Wymienione dokumenty stanowią podstawy prawne do rozwijania współpracy oraz regulują zakres i zasady działania w tym zakresie,
- Ustawy z 8 sierpnia 1996 r. o zmianie ustawy o terenowych organach rządowej administracji ogólnej (Dz.U. Nr 106 z 1996 r., poz. 498) określającej kompetencje wojewodów w zakresie współpracy transgranicznej i międzynarodowej współpracy regionalnej z właściwymi organami innych państw oraz wydanego na podstawie przedmiotowej ustawy zarządzenia Ministra Spraw Zagranicznych z 10 czerwca 1997 r. w sprawie określenia zasad działania wojewodów w zakresie współpracy transgranicznej i międzynarodowej współpracy regionalnej (MP Nr 36 z 1997 r., poz. 349).

Porozumienie w sprawie współpracy w dziedzinie ochrony środowiska, podpisane 24 stycznia 1992 r. na okres 5 lat* stanowiło:

- Strony będą współpracować na rzecz ochrony środowiska w zakresie:
 - * monitoringu wszystkich elementów środowiska oraz przedsięwzięć mających na celu zapobieganie zanieczyszczeniu wód granicznych,
 - * prawnych i ekonomicznych aspektów polityki środowiskowej,
 - * uzgadniania lokalizacji obiektów w strefie przygranicznej mogących mieć wpływ na transgraniczne zanieczyszczenia środowiska,
 - * współpracy służb inspekcyjnych ochrony środowiska szczebla centralnego i lokalnego,
- współpraca będzie prowadzona poprzez organizowanie:
 - * spotkań ekspertów i służb odpowiedzialnych za ochronę środowiska,
 - * spotkań konsultacyjnych przedstawicieli obydwu Ministerstw,
 - * wspólnej realizacji zadań objętych planami współpracy,
 - * wymiany specjalistów i informacji,

- Strony będą uzgadniały programy i plany współpracy.

Ocena realizacji wspólnych zadań dokonywana będzie bezpośrednio przez Ministra OŚZNiL RP oraz Dyrektora Generalnego Departamentu Ochrony Środowiska RL lub przez upoważnione osoby.

Traktat o przyjaznych stosunkach i dobrosąsiedzkiej współpracy sporządzony w Wilnie 26 kwietnia 1994 r. stanowi, że:

- strony będą współdziałać w dziedzinie ochrony środowiska i racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych celem zapewnienia wzajemnego i trwałego bezpieczeństwa ekologicznego;
- strony będą rozwijać, wspierać i stwarzać warunki dla poprawy i utrwalania dobrej jakości środowiska, w tym wód;
- strony będą stosować środki zapobiegawcze w celu uniknięcia zanieczyszczeń transgranicznych i będą dążyć do skutecznego ograniczenia i likwidacji tych zanieczyszczeń;
- strony będą wzajemnie ostrzegać się o mogącym nastąpić zanieczyszczeniu środowiska oraz współdziałać i udzielać sobie wzajemnej pomocy w celu zapobiegania i zwalczania zagrożeń ekologicznych;
- strony będą uczestniczyć w tworzeniu skoordynowanej współpracy i strategii ochrony środowiska w regionie;
- właściwe organy obu stron zawrą szczegółowe umowy dotyczące bezpieczeństwa i współpracy ekologicznej.

Porozumienia zawarte przez Wojewodę Suwalskiego z władzami powiatów w Mariampolu 7 grudnia 1995 r. i w Alytusie 14 lutego 1996 r. Republiki Litewskiej, bezpośrednio położonych przy granicy z Polską, określają m.in. zakres współpracy odnośnie ochrony środowiska naturalnego i obrony cywilnej, a w szczególności:

- wymianę informacji w przypadku wystąpienia nadzwyczajnych zagrożeń ludzi i środowiska naturalnego i w razie konieczności udzielenia wzajemnej pomocy,
- wymianę doświadczeń z zakresu obrony cywilnej i ochrony środowiska,
- podejmowanie działań na rzecz ochrony obszarów przygranicznych.

* Zgodnie z art. 5 przedmiotowego Porozumienia zachowało ono automatycznie moc obowiązującą na następny okres pięcioletni.

2. Uwarunkowania ekonomiczno-organizacyjne

Skuteczne rozwiązywanie problemów związanych ze stanem zasobów wodnych rzek i jezior granicznych uwarunkowane jest podjęciem wszechstronnej współpracy przez partnerów z krajów sąsiadujących, korzystających z tych zasobów.

Województwo suwalskie wchodzi w skład obszaru pod nazwą „Zielone Płuca Polski”, w którym założono zachowanie jego naturalnego charakteru oraz ochronę walorów i zasobów przyrodniczych. Teren przygraniczny jest stosunkowo słabo zurbanizowany, a gęstość zaludnienia znacznie odbiega od średniej krajowej (122 osoby/km²). Najwyższe zaludnienie występuje w gminach: Puńsk (33 osoby/km²), Szypliszki (27 osób/km²), Krasnopol (25 osób/km²), a najniższe na terenie Gminy Giby (10 osób/km²). Pod względem hydrograficznym województwo suwalskie jest obszarem wybitnie wododziałowym i obejmuje część trzech dużych dorzeczy zlewiska Bałtyku, tj. Wisły, Niemna i Pregoly. Wododział przebiega przez najwyższe wzniesienia Pojezierza Mazurskiego i Litewskiego. Rzeki mają tu swoje partie źródłowe i stąd przepływy w nich są stosunkowo niewielkie. Prawie cały obszar przygraniczny znajduje się w zlewni Niemna. Główne rzeki to Szeszupa, Czarna Hańcza i Marycha oraz 8 mniejszych cieków, w tym 2 bez nazwy oraz 11 jezior. Spośród wód powierzchniowych większość prowadzi wody w kierunku terytorium Litwy. Tylko niewielka rzeka Wigra oraz małe dopływy jezior: Graużyny, Pelele i Gaładuś skierowane są na terytorium Polski.

Zgodnie z obowiązującym stanem prawnym przedstawionym na stronach 16-18 niniejszej Informacji organizacja współpracy Polski z Republiką Litewską na wodach granicznych należy do Ministra Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa. Współpraca ta polega na podejmowaniu uzgodnionych przedsięwzięć organizacyjnych, technicznych i organizacyjnych, a także prawnych i ekonomicznych, zapewniających racjonalne i nieszkodliwe z punktu widzenia ilości i jakości tych wód, ich użytkowanie. Obejmuje ona m.in. zwalczanie transgranicznych zanieczyszczeń wód, prowadzenie monitoringu jakości wód, budowę komunalnych i przydomowych oczyszczalni ścieków, melioracje wodne na terenach przygranicznych.

W celu zapewnienia warunków należytej współpracy Polski na wodach granicznych - oprócz zabezpieczenia przez wszystkie jednostki biorące w niej udział odpowiednich

środków technicznych, organizacyjnych i innych - Minister OŚZNiL zobowiązany jest do zabezpieczenia odpowiedniej struktury i odpowiednich środków finansowych, gwarantujących pełną realizację uzgodnionych z partnerem zagranicznym zadań, w tym na:

- prace naukowo-badawcze i wdrożeniowe związane z utrzymaniem i ochroną wód granicznych,
- organizację rokowań przedstawicieli RP z przedstawicielami RL,
- organizację narad i spotkań wspólnych grup roboczych ekspertów i specjalistów w Polsce,
- badania jakości wód granicznych przez ekipy pomiarowe z WIOŚ w Suwałkach (prowadzone równolegle ze Stroną litewską),
- badania hydrogeologiczne wód granicznych wykonywane przez Państwowy Instytut Geologiczny w ramach monitoringu zwykłych wód podziemnych na obszarze pogranicza polsko-litewskiego. Ponadto Instytut w ramach współpracy polsko-litewskiej od 1994 r. prowadzi badania geologiczno-środowiskowe dla „Pasa Jaćwingów”.

Kierownictwo Ministerstwa OŚZNiL na posiedzeniach w dniach 13 i 20 września 1993 r. podjęło ustalenia, których realizacja miała zapewnić, odpowiednio do potrzeb, środki finansowe i sprawną realizację zadań w zakresie współpracy na wodach granicznych.

Zobowiązano m.in.:

- wszystkie podległe i nadzorowane jednostki organizacyjne (IMGW, PIG, PIOŚ, ODGW i RZGW), które uczestniczyły we współpracy na wodach granicznych, stosownie do zakresu działania każdej z nich oraz uzgodnień pełnomocników rządów, do zapewnienia w swoich budżetach (w części dotyczącej działalności statutowej) środków dla prowadzenia efektywnej, z punktu widzenia interesów RP, współpracy na wodach granicznych,
- dyrektorów departamentów Gospodarki Wodnej i Współpracy z Zagranicą Ministerstwa OŚZNiL do określenia potrzebnych środków na prace merytoryczne i obsługę Pełnomocnika Rządu RP ds. współpracy na wodach granicznych.

Wg informacji przygotowanej na posiedzenie w dniu 13 września 1993 r., przedstawionej przez Departament Gospodarki Wodnej, określone zostały m.in. cele i zadania w zakresie współpracy Polski z Republiką Litwy.

Założono osiągnięcie następujących celów:

- ograniczenie nadmiernych transgranicznych zanieczyszczeń wód granicznych oraz poprawę jakości tych wód,
 - racjonalne wykorzystanie zasobów wód granicznych,
 - zapobieganie i organizowanie wspólnego zwalczania nadzwyczajnych transgranicznych zanieczyszczeń wód granicznych,
 - zapewnienie niekonfliktowego; z punktu widzenia gospodarki wodnej, rozwoju gospodarczego w zlewniach wód granicznych
- oraz określono zadania:

- 1) Zintensyfikowanie kontaktów i bezpośredniej współpracy na podstawie wspólnie opracowanych i uzgodnionych planów i zasad współpracy pomiędzy polskimi i litewskimi służbami i organizacjami zajmującymi się gospodarką wodną, a w szczególności zajmującymi się problematyką dotyczącą:
 - wykorzystania zasobów wód granicznych oraz utrzymania obiektów i urządzeń związanych z powierzchniowymi i podziemnymi wodami granicznymi,
 - hydrologii i meteorologii oraz osłony przeciwpowodziowej,
 - utrzymania rzek granicznych i ich zabudowy,
 - pomiarów, badań i wspólnej oceny jakości wód granicznych oraz ochrony tych zasobów przed zanieczyszczeniem,
 - zapobiegania i zwalczania transgranicznych i nadzwyczajnych zanieczyszczeń wód granicznych.
- 2) Opracowanie i uzgodnienie w 1993 r. lub na początku 1994 r. szczegółowego planu współpracy pomiędzy Polską i Litwą w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych.
- 3) Przygotowanie i podjęcie w 1994 r. negocjacji w celu uzgodnienia Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polski a Rządem Republiki Litwy o współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych oraz doprowadzenie do podpisania tej umowy w 1994 r.

3. Istotne ustalenia kontroli

3.1. Ministerstwo Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa

Zgodnie z postanowieniami art. 4 pkt 4 w związku z art. 3 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 20 grudnia 1989 r. o utworzeniu urzędu Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa (Dz.U. Nr 73, poz. 433 ze zm.), jest on zobowiązany do tworzenia warunków dla rozwoju współpracy gospodarczej i naukowo-technicznej z zagranicą, w tym również inicjowania współpracy międzynarodowej w dziedzinie ochrony środowiska.

Kontrola wykazała, że z Republiką Litwy nie zawarto dotychczas umowy o współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych. Wobec nie przyjęcia przez Litwę sukcesji zobowiązań po b. ZSRR Polska nie ma dotychczas umowy o współpracy na wodach granicznych z tym krajem.

Współpraca z Republiką Litewską w dziedzinie gospodarki wodnej na terenach przygranicznych odbywała się na podstawie porozumienia między Ministerstwem OŚZNiL RP i Generalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska RL o współpracy w dziedzinie ochrony środowiska z dnia 24 stycznia 1992 r. (niepublikowane).

Zagadnienia współpracy międzynarodowej na wodach granicznych z Litwą były tematem dwustronnych spotkań Ministra OŚZNiL z Ministrem Ochrony Środowiska Republiki Litewskiej. I tak:

- w dniach 30 marca i 1 kwietnia 1994 r. na spotkaniu w Wilnie uzgodniono plan współpracy na lata 1994-1995 oraz ustalono, że:
 - sprawy dotyczące współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych, z uwagi na rangę i aspekty techniczne, gospodarcze i prawno-międzynarodowe wymagają uregulowania i przygotowania umowy międzynarodowej,
 - eksperci z obu państw w I półroczu 1994 r. omówią m.in. bieżące sprawy z zakresu gospodarki wodnej na wodach granicznych i ustalą szczegóły techniczno-organizacyjne przygotowania umowy międzynarodowej o współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych.

W wyniku porozumienia Ministrów Ochrony Środowiska Polski i Litwy, Strona polska wystosowała na początku 1995 r. zaproszenie do Partnera litewskiego wraz z projektem umowy o współpracy na wodach granicznych. Stanowisko Strony litewskiej w tej sprawie rokuje nadzieje na uzgodnienie i podpisanie przedmiotowej umowy w 1998 r.

- W dniach 16 i 17 października 1996 r. na spotkaniu w Wilnie:
 - pozytywnie oceniono przebieg polsko-litewskiej współpracy w dziedzinie ochrony środowiska za lata 1994-1995 w zakresie monitoringu środowiska i inwentaryzacji źródeł zagrożeń dla środowiska w strefie przygranicznej,
 - za konieczne uznano ustalenie sposobu przekazywania danych z inwentaryzacji ww. źródeł oraz kontynuowanie dotychczasowego współdziałania z koncentracją na wybranych dziedzinach ochrony środowiska, a zwłaszcza takich jak:
 - * monitoring środowiska,
 - * prawne i ekonomiczne aspekty polityki ekologicznej głównie w aspekcie przebudowy systemu zarządzania ochroną środowiska i jego adaptacji do wymagań gospodarki rynkowej,
 - * uzgadnianie lokalizacji nowych obiektów w strefie przygranicznej mogących mieć negatywny wpływ na transgraniczne zanieczyszczenia środowiska,
 - * ochrony przyrody, a w szczególności tworzenia wspólnych transgranicznych obszarów chronionych oraz ochrony ekosystemów,
 - uzgodniono i podpisano plan współpracy na lata 1996-1997, w którym utrzymano kontynuację zadań z lat 1994-1995 z zakresu ochrony wód granicznych oraz poszerzono rozmiar zadań o narady ekspertów z zakresu wymiany doświadczeń o organizacji kontroli środowiska i przeciwdziałaniu nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska,
 - w trakcie rozmów Strona polska zadeklarowała przekazanie Stronie litewskiej nieużywanego sprzętu z laboratoriów Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska, w związku z prowadzonym procesem unowocześnienia aparatury pomiarowej w tych laboratoriach.

Strona litewska wyraziła zainteresowanie otrzymaniem takiej aparatury pomiarowej z Polski. Na realizację programu monitoringu środowiska na Litwie potrzeba 2,0 mln USD.

Z ustaleń kontroli NIK wynika, że podjęte przez Stronę polską zobowiązanie nie może być wykonane. W/w sprzęt zakupiony został przez Polskę ze środków PHARE i brak było formalnych podstaw do jego odstąpienia Stronie litewskiej.

Do czasu zawarcia nowej umowy dwustronnej pomiędzy RP i Litwą współpraca w dziedzinie gospodarki wodnej miała się odbywać w ramach corocznie uzgodnionych planów, stosownie do warunków określonych w Porozumieniu między Ministrem Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa RP a Generalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska Republiki Litwy.

W wyniku porozumienia Ministrów Ochrony Środowiska Polski i Litwy, Strona polska wystosowała na początku 1995 r. zaproszenie do Partnera litewskiego wraz z projektem umowy o współpracy na wodach granicznych. Stanowisko Strony litewskiej w tej sprawie rokuje nadzieje na uzgodnienie i podpisanie przedmiotowej umowy w 1998 r.

Zgodnie z postanowieniem § 8 pkt III regulaminu organizacyjnego Ministerstwa OŚZNiL, Pełnomocnik Rządu RP ds. współpracy na wodach granicznych, powołany przez Premiera RP na to stanowisko z dniem 15 października 1993 r., usytuowany jest organizacyjnie w Departamencie Gospodarki Wodnej.

Z ustaleń kontroli wynika, że nie został dopełniony wymóg, określony w § 8 pkt III ww. regulaminu organizacyjnego, zobowiązujący do opracowania zakresu działania dla Pełnomocnika Rządu RP ds. współpracy na wodach granicznych oraz zatwierdzenia tego dokumentu przez Prezesa Rady Ministrów.

3.2. Pełnomocnik Rządu RP ds. współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych

W wyniku kontroli ustalono, że Pełnomocnik Rządu RP ds. współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych nie podjął działalności dotyczącej wód granicznych z Republiką Litwy. Współpraca ta na szczeblu rządowym w zakresie ochrony wód granicznych przerwana została w 1989 r. Nie organizowano w badanym okresie rokowań Pełnomocników Rządów RP i RL.

Z ustaleń kontroli wynika, że w badanym okresie nie powołano na szczeblu centralnym wspólnych grup roboczych ekspertów i specjalistów w poszczególnych dziedzinach gospodarki wodnej ds.: planowania gospodarki wodnej na wodach granicznych; hydrologii, hydrogeologii i osłony przeciwpowodziowej; utrzymania wód granicznych,

ochrony wód granicznych przed zanieczyszczeniem oraz zapobiegania i zwalczania nadzwyczajnych zanieczyszczeń wód granicznych - do realizowania zadań na polsko-litewskich wodach granicznych.

W badanym okresie Pełnomocnik Rządu RP ds. współpracy na wodach granicznych, będący jednocześnie dyrektorem Departamentu Gospodarki Wodnej przedstawił na posiedzeniu Kierownictwa Ministerstwa OŚZNiL, informacje o stanie realizacji umów międzynarodowych na wodach granicznych oraz o problemach i trudnościach występujących w trakcie ich realizacji. I tak:

- W informacji dotyczącej 1995 r., przyjętej na posiedzeniu Kierownictwa Ministerstwa w dniu 26 lutego 1996 r., stwierdzono m. in., że zadania Pełnomocnika Rządu RP ds. współpracy na wodach granicznych na 1996 r., w zakresie współpracy z Republiką Litwy, to doprowadzenie do rozmów w sprawie uzgodnienia treści Umowy między Rządem RP i Rządem RL o współpracy na wodach granicznych. W w/w informacji stwierdzono również, że podstawowe zamierzenia i uzgodnione zadania będą mogły być zrealizowane w 1996 r. przy zapewnieniu pełnej realizacji ustaleń Kierownictwa Ministerstwa z 1993 r., w tym w szczególności realizacji zadań przez IMGW (w zakresie hydrologii), PIG (w zakresie hydrogeologii) oraz PIOŚ, RZGW i ODGW.
- W informacji o współpracy na wodach granicznych w 1996 r., przygotowanej na posiedzenie Kierownictwa Ministerstwa, a do czasu zakończenia kontroli NIK nie rozpatrzonej, stwierdzono m.in., że:
 - we współpracy m.in. z Republiką Litewską, Republiką Białoruś oraz Federacją Rosyjską miało miejsce spowolnienie albo zaprzestanie rozmów w sprawie uzgodnienia nowych umów o współpracy oraz niedostateczne kontakty w rozwiązywaniu bieżących problemów związanych z wykorzystaniem, utrzymaniem i ochroną wód granicznych,
 - główne problemy współpracy na wodach granicznych sygnalizowano już rok temu w informacji za 1995 r.

Wnioski przedstawione w informacji za 1996 r. dotyczyły:

- zapewnienia pełnej realizacji ustaleń Kierownictwa Ministerstwa OŚZNiL z 1993 r., w tym zapewnienia realizacji zadań przez IMGW, PIG, PIOŚ, ODGW i RZGW,

- spowodowanie większego zaangażowania do współpracy na wodach granicznych wojewodów z województw nadgranicznymi, a także: Ministerstwa Transportu i Gospodarki Morskiej oraz Ministerstwa Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w sprawach melioracji terenów nadgranicznych.

3.3. Działania podejmowane przez właściwe jednostki organizacyjne w ramach współpracy na granicy polsko-litewskiej

Podejmowane w badanym okresie działania jednostek organizacyjnych podległych i nadzorowanych przez Ministra OŚZNiL oraz terenowych organów administracji rządowej w rejonach nadgranicznych nie doprowadziły do rozwinięcia współpracy na polsko-litewskich wodach granicznych.

Współpraca w latach 1995-1996 przebiegała w poszczególnych blokach tematycznych następująco:

3.3.1. Racjonalne wykorzystanie wód granicznych oraz ich ochrona przed zanieczyszczeniem

Zakres współpracy w tej dziedzinie gospodarki wodnej obejmował:

- opracowywanie programów i metod oraz wykonywanie pomiarów i badań jakości wód,
- wymianę danych i informacji o jakości wód,
- wspólne oceny jakości wód,
- kryteria ustalania przydatności wód i określanie klasyfikacji uwzględniającej potrzeby użytkowników tych wód,
- uzgadnianie listy substancji szkodliwych dla wód,
- uzgadnianie wymogów technicznych odnośnie koniecznego stopnia oczyszczania ścieków wprowadzanych do wód granicznych,
- opracowywanie programów poprawy jakości wód,
- wymianę informacji i doświadczeń naukowo-technicznych.

Zadania te należą do Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska wraz z wojewódzkimi inspektoratami PIOŚ województw nadgranicznych oraz do wojewodów wraz z podległymi im służbami ochrony środowiska.

Z ustaleń kontroli wynika, że:

- w ramach porozumienia między Ministrem OŚZNiL RP a Generalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska RL w sprawie współpracy w dziedzinie ochrony środowiska, podpisanego 24 stycznia 1992 r. na okres 5 lat, strony ustaliły plan przedsięwzięć na lata

1994-1995, a w 1996 r. , po przedłużeniu ważności tego porozumienia na następne 5 lat, podpisano kolejny plan współpracy na lata 1996-1997.

- w wyniku realizacji planu przedsięwzięć przyjętych na lata 1994-1995 Strona polska wykonała zadania z zakresu monitoringu środowiska poprzez:
 - zapoznanie Strony litewskiej z systemem monitoringu środowiska w Polsce,
 - uzgodnienie metody pomiaru emisji zanieczyszczeń po obu stronach granicy,
 - przekazanie metodyki badań i ocen wód powierzchniowych oraz zanieczyszczeń powietrza, a także wydawnictw naukowych dot. monitoringu środowiska. Strona litewska zapoznała Stronę polską z prowadzonym monitoringiem skażeń promieniotwórczych oraz przekazała metodykę prowadzonego monitoringu.
- Z zakresu prowadzenia pomiarów jakości wód granicznych strony w całości wykonały prace przewidziane w planie współpracy.

W latach 1994-1995 Strona litewska przeprowadziła 24 badania jakości wód rzek: Szeszupy i Szelmentki, w tym dwukrotnie wspólnie ze Stroną polską (WIOŚ Suwałki). Strona polska przeprowadziła ogółem 51 badań jakości wód tych rzek, w tym dwukrotnie wspólnie ze Stroną litewską pobrano próby w Polsce.

Jednocześnie Strona polska wykonała 50 badań jakości wody w punkcie granicznym na rzece Marycha oraz - przy udziale przedstawicieli służb litewskich - dwa razy w roku, badano wody jeziora Gaładuś na terytorium Polski.

Monitoring na wodach granicznych z Litwą obejmuje 3 przekroje pomiarowo-kontrolne zlokalizowane na rzekach Szeszupa i Szelmentka po obu stronach granicy, a na rzece Marycha po Stronie polskiej. Ponadto na jeziorze Gaładuś 3 stanowiska na głębokościach 33 m, 33 m i 20 m oraz 3 stanowiska na dwóch dopływach i jednym odpływie z jeziora. Badania prowadzone są w oparciu o lokalizację i programy pomiarowe ustalone w porozumieniu dwustronnym o współpracy na wodach granicznych. W badaniach strony polskiej uczestniczy WIOŚ w Suwałkach.

Zadaniem prowadzonego monitoringu granicznego wód jest gromadzenie i przekazywanie informacji o wzajemnym wpływie obu krajów na stan jakości wody w rzekach i jeziorze Gaładuś, śledzenie trendów zmian oraz opracowywanie prognoz zmian wykonywanych oznaczeń jakości wód w przekrojach granicznych.

- W ramach monitoringu regionalnego po obu stronach granicy kontynuowano w 1996 r. badanie jakości wód rzek Szeszupy, Szelmentki i Marychy oraz granicznego jeziora Gaładuś. Stronie litewskiej przekazywano corocznie oceny stanu czystości rzek: Szeszupa, Szelmentka i Marycha.
- Dokonano wymiany stosowanych metodyk badawczych stanu czystości wód powierzchniowych w strefie przygranicznej, uzgodniono zakresy oznaczeń i metodykę ich wykonywania w celu umożliwienia porównania wyników badań.
- W ramach podjętych działań na rzecz poprawy czystości wód granicznych wpływających z Polski na terytorium Litwy, w 1995 r. oddano do użytku oczyszczalnię ścieków na przejściu granicznym w Budzisku, a w 1997 r. przewidziane jest oddanie oczyszczalni na przejściu granicznym w Ogrodnikach. Do 2000 r. ma być zakończona budowa miejskiej oczyszczalni w Sejnach oraz gminnych oczyszczalni ścieków w Jeleniewie, Rutce-Tartak, Puńsku, Szypliszkach i Wiżajnach.

Pozytywnie należy ocenić zwiększenie aktywności podmiotów gospodarczych i gmin w kierunku porządkowania gospodarki wodno-ściekowej, a zwłaszcza realizacji inwestycji proekologicznych w zlewni rzek Szeszupy, Szelmentki, Marychy.

- WIOŚ w Suwałkach objął kontrolą zinwentaryzowane w pasie przygranicznym obiekty stanowiące potencjalne źródła zanieczyszczeń dla środowiska i spowodował podjęcie szeregu działań na rzecz ograniczenia bądź eliminacji tych źródeł. I tak:

Gospodarka wodno-ściekowa

** W latach 1994-1995 w wyniku przeprowadzenia 4 kontroli dotyczących gospodarki ściekowej miasta Sejny doprowadzono do zinwentaryzowania zrzutów ścieków z różnych obiektów do kanalizacji ogólnospławnej w Sejnach oraz wymierzono miastu Sejny kary pieniężne za odprowadzanie ścieków do rzeki Marychy i wywóz na wylewisko w Gawieniańcach. I tak:
za 1995 r. - karę 144,43 zł. Odstąpiono od egzekucji, z uwagi na to, iż wysokość kary pieniężnej była niższa niż 300 zł (§ 8 ust. 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 1995 r. w sprawie zasad i trybu określania warunków jakim powinny odpowiadać ścieki wprowadzane do wód lub ziemi oraz współczynników różnicujących wysokość kar pieniężnych (Dz.U. Nr 79, poz. 400),*

za 1996 r. - karę 2.825,13 zł. Z kwoty tej wyegzekwowano 723,63 zł, a termin płatności pozostałej sumy tj. 2.101,50 zł odroczone do 30 czerwca 1998 r. w związku z rozpoczęciem budowy miejskiej oczyszczalni ścieków z systemem kanalizacji sanitarnej. Na dzień 30 czerwca 1997 r. budowa oczyszczalni zaawansowana była w ok. 38%. Zakończenie zadania planowane jest w 1998 r.

- * W latach 1994-1996 w Gorzelni Rolniczej w Sejnach w wyniku przeprowadzenia 3 kontroli m.in. z zakresu gospodarki ściekami, doprowadzono do uzyskania przez Gorzelnię decyzji o dopuszczalności emisji zanieczyszczeń do powietrza oraz zamontowania króćców do pomiaru emisji zanieczyszczeń. Wezwano właściciela tego obiektu do zaprzestania odprowadzania nienależycie oczyszczonych ścieków do rzeki Marychy do czasu oddania do eksploatacji oczyszczalni miejskiej w Sejnach. Wymierzono zakładowi kary pieniężne za odprowadzanie ścieków nie odpowiadających wymaganym warunkom. Kary te w kwocie 1.612 zł za 1994 r. i 636 zł za 1996 r. w pełni wyegzekwowano.
- * W latach 1994-1997 r. w Spółdzielni Mleczarskiej „SEJNMLEK” w Sejnach przeprowadzono 3 kontrole z zakresu przestrzegania wymogów ochrony środowiska w gospodarce wodno-ściekowej i ochronie powietrza. Za odprowadzanie ścieków nie odpowiadających wymaganym warunkom wymierzono i wyegzekwowano od spółdzielni kary pieniężne. Za 1994 r. - 197 zł, za 1996 r. - 106 zł. W 1997 r. nie stwierdzono przekroczeń w ww. zakresie.

Ochrona atmosfery

- * W wyniku kontroli przeprowadzonej w 1994 r. doprowadzono do uzyskania przez Spółdzielnię Mieszkaniową w Sejnach decyzji o dopuszczalnej emisji zanieczyszczeń do powietrza, zamontowania w kotłowni króćców umożliwiających wykonywanie pomiarów emisji zanieczyszczeń oraz zlecenia opracowania dokumentacji technicznej na modernizację kotłowni na olejową.
- * Szpital Rejonowy w Sejnach podjął budowę kotłowni olejowej, w celu likwidacji dwóch kotłowni opalanych węglem i koksem. Inwestycja ta zaawansowana jest w około 80% oraz po kontroli przeprowadzonej w 1996 r. zobowiązał się do włączenia własnej sieci sanitarnej do będącej w budowie miejskiej sieci sanitarnej i oczyszczalni ścieków.

Gospodarka odpadami

- * Po kontroli miejsko-gminnego wysypiska odpadów w Konstantynówce i wykonaniu badań wód podziemnych z piezometru, nakazano Urzędowi Miejskiemu w Sejnach określić niezbędną wielkość zbiornika na odcieki oraz dokonać w terminie do 15 września 1997 r. trwałego zabezpieczenia wód gruntowych w okolicach wysypiska, przed możliwością ich zanieczyszczenia. Skierowano wniosek do Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego w Suwałkach w sprawie nałożenia obowiązku prowadzenia badań wód z piezometrów w celu określenia rozmiaru zanieczyszczenia wód lub opracowanie oceny oddziaływania na środowisko.*
- * W wyniku kontroli gminnego wysypiska w Szypliszkach, przeprowadzonej w 1993 r. Urząd w Szypliszkach uregulował stan formalnoprawny tego obiektu poprzez uzyskanie stosownej decyzji kierownika Urzędu Rejonowego w Suwałkach. Po kontroli tego wysypiska z lat 1994-1996 Urząd Gminy w Szypliszkach opracował instrukcję eksploatacji wysypiska, uporządkował jego teren i drogę dojazdową. Nakazał zaprzestania wywozu nieoczyszczonych ścieków na wylewisko gminne i uzyskał zgodę Urzędu Wojewódzkiego w Suwałkach na dowóz tych ścieków do oczyszczalni przy drogowym przejściu granicznym w Budzisku oraz opinię w sprawie rekultywacji zamkniętego wylewiska gminnego. Przystąpił do budowy oczyszczalni ścieków przy 7 szkołach podstawowych. Do 30 czerwca 1997 r. oddano do użytku 2 oczyszczalnie, a zakończenie budowy dalszych 5 przewidziano w sierpniu br., a do końca 1998 r. przewidziano zakończyć budowę gminnej oczyszczalni ścieków.*
- * W latach 1994-1997 przeprowadzono 3 kontrole gminnego wysypiska w Baranowie, należącego do Urzędu Gminy w Rutce-Tartak. W wyniku wydanych zarządzeń pokontrolnych gmina spowodowała zaprzestanie wylewania ścieków na wysypisku oraz podjęła działania na rzecz uregulowania gospodarki ściekowej. W czerwcu 1997 r. opracowano koncepcję programową rozwoju kanalizacji sanitarnej i budowy oczyszczalni ścieków w Rutce-Tartak. Na tej podstawie rozstrzygnięto przetarg na wykonanie dokumentacji technicznej zadania, którego realizację przewidziano w latach 1998-1999.*

- * W wyniku kontroli w 1995 r. gminnego wysypiska odpadów w Gminie Wiżajny, spowodowano uzyskanie w styczniu 1997 r. wymaganego pozwolenia na użytkowanie tego obiektu.*
- * W latach 1994-1996 na terenie Gminy Puńsk przeprowadzono 3 kontrole gminnego wysypiska odpadów w Szoltanach. Od 1995 r. - po skierowaniu wniosku do kolegium ds. wykroczeń - uzyskano poprawę eksploatacji obiektu, którego modernizację rozpoczęto w 1996 r., w związku z koniecznością uzyskania pozwolenia na jego użytkowanie. Zakończenie prac (uszczelnianie dna wysypiska, budowa budynku pomocniczego i zasieków na surowce wtórne oraz rowu opaskowego i nasadzania zieleni izolacyjnej) przewidziano w październiku 1997 r. Za brak uregulowań formalnoprawnych wysypiska Gminie Puńsk wymierzono kary pieniężne. Za 1994 r. - 590 zł (opłacona), a 1995 r. - 2.691 zł, z kwoty tej gmina wpłaciła 442 zł, a płatność pozostałej kwoty 2.249 zł odroczone do końca 1997 r. w związku z realizacją inwestycji. Także płatność kary za 1996 r. w kwocie 10.528 zł została odroczone do końca 1997 r. Gmina zaplanowała na lata 1998-2000 budowę oczyszczalni z kanalizacją sanitarną.*

Stacje paliw płynnych

Po przeprowadzonych w latach 1993-1997 kontrolach w 6 stacjach paliw płynnych spowodowano podjęcie działań na rzecz ograniczenia bądź wyeliminowania stwierdzonych nieprawidłowości zagrażających środowisku. I tak:

- * Stacja Paliw Płynnych CPN SA w Rutce -Tartak; obiekt wyposażono w środki sorpcyjne do likwidacji wycieków paliw, zlikwidowano możliwość odpływu zanieczyszczeń ze studzienek wlewowych do kanalizacji deszczowej, przeprowadzono remont nawierzchni placu.*
- * Stacja Paliw Płynnych E.Lutyński w Szypliszkach; wydano zarządzenie pokontrolne nakazujące, w terminie do 31 sierpnia 1997 r., wyposażyć stację w materiały sorpcyjne do likwidacji wycieków paliw i uzyskać decyzję o dopuszczalnej emisji zanieczyszczeń do powietrza.*
- * Stacja Paliw Płynnych W.Liszewski w Wiżajnach; właściciel obiektu uzyskał decyzję o dopuszczalnej emisji zanieczyszczeń do powietrza i opinię z Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego w Suwałkach w sprawie odprowadzania wód opadowych z terenu stacji.*

- * *Stacja Paliw Płynnych CPN SA w Sejnach; po kontroli przeprowadzonej w maju 1997 r. zobowiązano jednostkę do uzyskania decyzji o dopuszczalnej emisji zanieczyszczeń do powietrza oraz wykonania zabezpieczeń powierzchni ziemi przy dystrybutorach paliw.*
- * *Stacje Paliw Płynnych POP „ORTUS” w Sejnach i Frąckach; w związku ze zmianą właścicieli tych stacji powtórnie (maj 1996 r.) wydano zarządzenia nakazujące wykonywanie urządzeń podczyszczających wody opadowe i uzyskanie pozwoleń wodnoprawnych na odprowadzenie tych wód do ziemi.*
- Strony zinwentaryzowały istniejące w pasie przygranicznym źródła zagrożeń dla środowiska, szczególnie emitory zanieczyszczające atmosferę, zrzuty ścieków, składy substancji chemicznych, zbiorników produktów naftowych i wysypiska nieczystości. Inwentaryzację przeprowadzono po uprzedniej wymianie obowiązujących w obu krajach aktów prawnych dotyczących ochrony środowiska oraz metodyk normujących wielkość zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego i wód, a także uzgodnieniu definicji pojęć i kryteriów stosowanych podczas inwentaryzacji. Przyjęto, że inwentaryzację obiektów należy taktować jako wewnętrzną sprawę obu Stron, wspomagającą ustawowe zadania służb ochrony środowiska i nie dokonano wymiany danych z inwentaryzacji.

Po Stronie polskiej zinwentaryzowano w pasie przygranicznym:

- źródła zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego; 5 obiektów,
- źródła zanieczyszczeń wód przygranicznych; 4 obiekty,
- stacje paliw; 6 obiektów,
- wysypiska nieczystości; 5 obiektów.

Na uwagę zasługuje uwzględnienie problematyki ochrony środowiska oraz likwidacji zagrożeń i klęsk żywiołowych w podpisanym w czerwcu 1997 r. porozumieniu międzynarodowym o utworzeniu Związku Transgranicznego Euroregion „NIEMEN”.

3.3.2. Zapobieganie i zwalczanie nadzwyczajnych zanieczyszczeń wód

Zakres współpracy w tej dziedzinie gospodarki wodnej obejmuje:

- inwentaryzację potencjalnych, głównych źródeł zanieczyszczeń wód granicznych,
- opracowywanie, uzgadnianie i stosowanie planów alarmowania, podejmowania wspólnych akcji zwalczania nadzwyczajnych transgranicznych zanieczyszczeń,

- opracowywanie systemów kontroli i ostrzeganie o nadzwyczajnych zanieczyszczeniach wód,
- opracowywanie technicznych, technologicznych, organizacyjnych i innych zasad zapobiegania i zwalczania nadzwyczajnych transgranicznych zanieczyszczeń wód z przeprowadzeniem praktycznych ćwiczeń włącznie,
- wymianę informacji i doświadczeń naukowo-technicznych.

Wykonawcami w/w zadań są służby Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska oraz wojewodowie województw nadgranicznych z podległymi im służbami ochrony środowiska.

W wyniku kontroli ustalono, że:

- Strony nie wymieniły między sobą ewidencji potencjalnych źródeł nadzwyczajnych zagrożeń środowiska zlokalizowanych na obszarze przygranicznym. Brak wymiany informacji o rodzaju zagrożeń występujących na obszarach granicznych uniemożliwił przygotowanie się do prowadzenia akcji ratowniczych lub ewentualnego udzielenia pomocy w razie występowania NZŚ.
- Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Suwałkach w celu usprawnienia usuwania ewentualnych skutków nadzwyczajnych zanieczyszczeń wód wprowadził zarządzeniem nr 20/95 z dnia 29 września 1995 r. instrukcję postępowania w zakresie ochrony środowiska przed NZŚ. W instrukcji tej uwzględniono także zasady alarmowania i powiadamiania instytucji współdziałających w ww. zakresie po Stronie litewskiej.
- Powołany, przez Wojewodę Suwalskiego, zespół ds. ochrony przeciwpożarowej i ratownictwa, w szczególności ustalał i aktualizował rejestr podmiotów stanowiących potencjalne źródła nadzwyczajnych zagrożeń środowiska i prowadził ich kontrole oraz organizował szkolenia i sympozja z zakresu przeciwdziałania tym zagrożeniom i ich zwalczaniu. Na terenie województwa suwalskiego, do podmiotów stanowiących potencjalne źródła NZŚ, na obszarze przygranicznym z Republiką Litewską, zaliczono Spółdzielnię Mleczarską „SEJNMLEK” w Sejnach oraz graniczne przejścia drogowe i kolejowe przewozu materiałów niebezpiecznych:
 - drogowe w Budzisku (zagrożenie rzeki Szeszupy) i w Ogrodnikach (zagrożenie rzeki Marychy).
 - kolejowe w Trakiszkach (zagrożenie rzeki Szeszupy).

Od 1994 r. przeprowadzano raz w kwartale kontrole przewozu materiałów niebezpiecznych w obu kierunkach, przy udziale przedstawicieli: Komendy Wojewódzkiej i Komend Rejonowych Państwowej Straży Pożarnej, Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska, Kolejowego Dozoru Technicznego, Straży Granicznej i Policji. Podczas kontroli najczęściej stwierdzano brak kompletu wymaganych dokumentów uprawniających przewoźników do przewozu materiałów niebezpiecznych oraz ujawniano niejednokrotnie usterki techniczne w środkach transportowych i ich oznakowaniu. Na przejściu drogowym w Budzisku, w transporcie międzynarodowym, u przewoźników materiałów niebezpiecznych stwierdzono przypadki braku oryginalnej instrukcji bezpieczeństwa w języku polskim. Podczas kontroli w Spółdzielni Mleczarskiej „SEJNMLEK” w Sejnach wyegzekwowano zaktualizowanie planu ratownictwa w ramach zabezpieczeń zmniejszających ryzyko występowania NZŚ oraz potwierdzono należyte zabezpieczenie instalacji chłodniczej funkcjonującej na bazie amoniaku.

- WIOŚ w Suwałkach, niezależnie od przeprowadzania raz w roku (wspólnie z Komendą Wojewódzką Państwowej Straży Pożarnej) szkoleń, połączonych z ćwiczeniami i pokazami z zakresu ratownictwa dla przedstawicieli administracji rządowej i samorządowej oraz podmiotów współdziałających w zakresie zwalczania NZŚ zorganizował w 1995 r. symposium na temat zagrożeń środowiska, metod zapobiegania oraz likwidacji skutków zdarzeń zagrażających środowisku. Uczestnikami symposium było m.in. 58 przedstawicieli administracji rządowej i samorządowej.
- W okresie od 1993 r. na wodach granicznych z Republiką Litewską nie odnotowano zdarzeń o charakterze NZŚ. W latach 1996-1997 WIOŚ w Suwałkach stwierdził 3 przypadki pogorszenia jakości wód cieku - dopływu jeziora Grauzyny, który zasilany jest w wodę z terytorium Litwy. Zjawisko to było następstwem okresowego wypłukiwania zanieczyszczeń z terenów bagiennych położonych w zlewni tego cieku, po intensywnych opadach deszczu. W każdym przypadku Strona litewska przekazała Stronie polskiej wyniki analiz wód, świadczące o ustąpieniu zanieczyszczeń. Nie stwierdzono zanieczyszczeń wód granicznych po Stronie litewskiej z przyczyn powstałych po Stronie polskiej.

Z ustaleń kontroli NIK wynika, że nie wszystkie zobowiązania wynikające z porozumień zawartych ze Stroną litewską zrealizowano w pełnym zakresie.

Nie udało się wypracować zasad i procedur uzgadniania budowy obiektów mogących mieć negatywny wpływ na środowisko w strefie przygranicznej.

Natomiast uzgodniono ze Stroną litewską:

- zasady inwentaryzacji źródeł potencjalnych zanieczyszczeń wód granicznych oraz dokonano takiej inwentaryzacji,
- objęcie kontrolą w/w zinwentaryzowanych obiektów,
- podjęcie działań, w wyniku tych kontroli, na rzecz uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, ograniczenia emisji zanieczyszczeń do atmosfery, właściwego składowania odpadów komunalnych i ograniczenia odprowadzania do gruntu produktów ropopochodnych.

Ponadto opracowano system wzajemnego powiadamiania o sytuacjach mających znaczenie dla obu stron w przypadku wystąpienia zagrożeń, a także w sytuacjach mogących spowodować nadzwyczajne zagrożenie środowiska w strefie przygranicznej. Wprowadzono wspólne ćwiczenia z zakresu likwidacji NZŚ.

3.3.3. Utrzymanie we właściwym stanie technicznym budowli wodnych, zabudowy regulacyjnej, melioracje terenów przygranicznych oraz planowanie i bilansowanie zasobów wód

Współpraca w tej dziedzinie gospodarki wodnej ma polegać m.in. na:

- utrzymaniu i regulacji niezełownych odcinków cieków granicznych,
- wykonywaniu melioracji podstawowych, konserwacji i remontów urządzeń melioracyjnych, obiektów hydrotechnicznych i obwałowań rzek granicznych,
- uzgadnianiu ogólnych warunków i zasad utrzymania i wykorzystania urządzeń gospodarki wodnej na rzekach granicznych,
- wymiany informacji i doświadczeń naukowo-technicznych.

Rzeki graniczne z Republiką Litwy administrowane są przez Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Suwałkach, który wykonywał na nich w badanym okresie roboty konserwacyjne w ograniczonym zakresie.

Z ustaleń kontroli NIK wynika, że nie wszystkie zobowiązania wynikające z porozumień zawartych ze Stroną litewską zrealizowano w pełni:

- Nie zawarto ze Stroną litewską porozumienia określającego zasady utrzymania i eksploatacji cieków na granicy polsko-litewskiej oraz prowadzenia robót melioracyjnych i budowy urządzeń melioracyjnych.
- WZMiUW w Suwałkach nie realizował w badanym okresie inwestycji melioracyjnych w pasie przygranicznym, co spowodowane było brakiem właściwego zabezpieczenia środków finansowych na realizację zadań inwestycyjnych.
- Nie zrealizowano postanowień przyjętych przez wspólną grupę roboczą polsko-litewskiej komisji d/s współpracy granicznej na spotkaniu w Druskiennikach 29 października 1996 r., tj. nie opracowano koncepcji funkcjonowania szlaku wodnego na rzece Szeszupie. Do czasu zakończenia kontroli NIK przedmiotowy wniosek nie został zrealizowany.

Współpraca w zakresie planowania i bilansowania wód polegać ma na:

- bilansowaniu ilościowym i jakościowym zasobów wód granicznych,
- prowadzeniu banku danych o sposobie użytkowania wód granicznych, w szczególności co do ilości i jakości wprowadzanych do tych wód ścieków, a także co do ilości poboru wód z tych zasobów,
- bilansowaniu zasobów wód podziemnych w strefach przygranicznych,
- opracowywaniu i uzgadnianiu wspólnych planów i programów dla powierzchniowych i podziemnych wód granicznych,
- opracowywaniu ekspertyz i ocen związanych z transgranicznym oddziaływaniem poszczególnych rodzajów użytkowania wód granicznych.

Realizacja w/w zadań leży w gestii Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie przy współpracy ze wszystkimi służbami ochrony środowiska oraz wojewodami województw nadgranicznych.

Z ustaleń kontroli wynika, że:

- Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie podzielił obszar swojego działania, obejmujący m.in. województwa nadgraniczne wschodnich i północno-wschodnich rejonów kraju, na 23 zlewnie stanowiące podstawowe jednostki bilansowe (zlokalizowane na terenie 25 województw),

- w ramach realizacji zadań statutowych Regionalny Zarząd prowadzi pełny zakres prac studialnych, składających się z 3 etapów mających na celu określenie warunków korzystania z wód dorzecza:
 - etap I - identyfikacja stanu i problemów gospodarki wodnej dorzecza (w tym zebranie i przygotowanie danych wyjściowych do bilansu wodno-gospodarczego),
 - etap II - opracowanie bilansu wodno-gospodarczego obejmującego zagadnienia ilościowe i jakościowe zasobów wód powierzchniowych i podziemnych oraz relacji między nimi,
 - etap III - formułowania warunków korzystania z wód dorzecza,
- postęp prac w zakresie formułowania warunków korzystania z wód dorzecza jest wysoce niezadowalający. Wg stanu na 30 czerwca 1997 r. Regionalny Zarząd określił warunki korzystania z wód dla zlewni 3 rzek, tj dla 8,8% obszaru swojego działania,
- dla zlewni bilansowych obejmujących wody graniczne m.in. z Republiką Litwy zakończono w 1993 r. prace związane z „Identyfikacją stanu i problemów gospodarki wodnej w zakresie wód powierzchniowych dla zlewni obejmującej m.in. dopływy Niemna w granicach Państwa”,
- niewielkie środki finansowe nie pozwoliły na wykonanie wszystkich 3 etapów prac dla całych obszarów zlewni oraz na kontynuację prac w zakresie wód podziemnych,
- w kolejnych analizowanych latach środki otrzymywane na działalność merytoryczną stanowiły znikomy procent corocznie zgłoszonych potrzeb i były główną przyczyną powolnej realizacji zadań.

Pokrycie potrzeb finansowych RZGW w Warszawie na realizację zadań statutowych w poszczególnych latach wynosiło: 1992 r. - 19,9%, 1993 r. - 11,6%, 1994 r. - 5,4%, 1995 r. - 6,7% i 1996 r. - 4,6%,

3.3.4. Wykorzystanie środków finansowych na realizację zadań związanych z ochroną wód granicznych

W wyniku kontroli ustalono, że:

- * *W ramach współpracy władz województwa suwalskiego z władzami powiatów w Mariampolu i Alytusie w zakresie ochrony wód granicznych, na terenie woj. suwalskiego przewidziano wybudowanie w latach 1995-2000 ogółem 6 lokalnych oczyszczalni ścieków i modernizację jednej oraz budowę 8 oczyszczalni*

przydomowych. W latach 1995-1996 wydatkowano ogółem na realizację 2 zadań inwestycyjnych 1.097 tys.zł z czego na wybudowanie oczyszczalni ścieków na terenie przejścia granicznego w Budzisku - 350 tys.zł, a na kontynuację budowy miejskiej oczyszczalni ścieków w Sejnach - 747 tys.zł. Przeznaczone środki Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na finansowanie tych zadań stanowiły stosunkowo niski do potrzeb wkład finansowy na tę współpracę. W pierwszym przypadku ich udział wyniósł 28,2%, a w drugim - 33,5%.

W 1997 r. kontynuowano budowę oczyszczalni ścieków w Sejnach oraz podjęto działania na rzecz realizacji pozostałych zadań, z których w br. przewidziano zakończyć budowę oczyszczalni na przejściu granicznym w Ogrodnikach, za 350 tys.zł z budżetu Wojewody Suwalskiego.

- * Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Suwałkach nie realizował inwestycji melioracyjnych w pasie przygranicznym. Spółki wodne lub właściciele zmeliorowanych użytków rolnych zapewnili bieżącą konserwację urządzeń melioracji szczegółowych, a WZMiUW melioracji podstawowych. Na konserwację cieków granicznych z Republiką Litwy (Marycha, Szeszupa, Szelmentka) oraz Obwodem Kaliningradzkim (Goldapa, Węgorapa i Wołkuszanka) przeznaczono: w 1994 r. - 53.252 zł, w 1995 r. - 29.145 zł, w 1996 r. - 56.273 zł. dotychczas nie korzystano z funduszy celowych na finansowanie tych zadań.*

Lista priorytetowych przedsięwzięć Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej uwzględniła w badanym okresie zagadnienia dotyczące ochrony wód granicznych z Litwą. W 1995 r. dofinansowano ze środków NFOŚiGW w formie dotacji w wysokości 98.687 zł budowę oczyszczalni ścieków na przejściu granicznym w Budzisku.

W badanym okresie Narodowy Fundusz nie dofinansowywał zadań z zakresu gospodarki wodnej i nadzwyczajnych zagrożeń środowiska.

Badanie wód powierzchniowych w pasie przygranicznym z Litwą w ramach sieci granicznej podstawowej jest finansowane z budżetu Państwa. Szacunkowe koszty badań są liczone w oparciu o zarządzenia GIOŚ w sprawie realizacji badań monitoringu powierzchniowych wód płynących (zakres i częstotliwość) oraz zarządzenia Nr 5/93 Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Suwałkach w sprawie ustalania kosztów ponoszonych w związku z pobieraniem próbek oraz wykonywania pomiarów i analiz, wydane w oparciu o rozporządzenie Ministra OŚNiL z dnia 24 listopada 1992 r. w

sprawie warunków

i sposobu ustalania kosztów ponoszonych w związku z prowadzeniem kontroli przestrzegania wymagań ochrony środowiska (Dz.U. Nr 95 z 1992 r. wraz ze zm. w Dz.U. Nr 13 z 1994 r., poz. 666).

Na badania wód powierzchniowych w ramach sieci granicznej podstawowej wydatkowano: w 1993 r. - 31.134 zł, w 1994 r. - 56.210 zł, w 1995 r. - 61.609 zł, w 1996 r. - 56.084 zł.

Badania wód granicznych z Litwą prowadzone w ramach monitoringu regionalnego są współfinansowane od 1993 r. przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska

i Gospodarki Wodnej w Suwałkach w wysokości ok. 50% wydatków całkowitych ponoszonych na ten cel.

Pozostałe 50% wydatków jest finansowane z budżetu Państwa przez PIOŚ. W ramach monitoringu regionalnego na obszarze pogranicza polsko-litewskiego koszt całkowity badań wód powierzchniowych wyniósł w 1995 r. - 61.907 zł, w 1996 r. - 19.214 zł.

W badanym okresie nie wykonywano prac naukowo-badawczych lub wdrożeniowych, związanych z utrzymaniem i ochroną polsko-litewskich wód granicznych, finansowanych ze środków Ministerstwa OŚZNiL.

Z ustaleń kontroli wynika, że nie podejmowano w badanym okresie działań mających na celu pozyskiwanie pozabudżetowych środków finansowych z Banku Światowego, EBOR-u, PHARE itp. na realizację współpracy międzynarodowej na wodach granicznych.

3.3.5. Współpraca Ministra OŚZNiL z naczelnymi i centralnymi oraz terenowymi organami administracji rządowej w zakresie wód granicznych

Z ustaleń kontroli w zakresie współpracy w latach 1995-1996 wynika, że:

- Ministerstwo OŚZNiL nie podjęło starań w celu włączenia Ministerstwa Spraw Zagranicznych do działań, drogą dyplomatyczną, na rzecz zawarcia z Republiką Litwy umowy o współdziałaniu na wodach granicznych.
- Ministerstwo OŚZNiL nie prowadziło bezpośredniej współpracy z Ministerstwem Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w zakresie wód granicznych. Rola Ministra RiGŻ ograniczyła się do opiniowania projektów przepisów prawnych z tego zakresu.
- Współpraca instytucjonalna Ministerstwa OŚZNiL z Wojewodą Suwalskim nie była realizowana. Brak było ustalonych zasad tej współpracy w zakresie dotyczącym wód granicznych.

Jak zaznaczono wcześniej, zgodnie z postanowieniem Kierownictwa Ministerstwa OŚZNiL, podjętym na posiedzeniach w dniach 13 i 20 września 1993 r., zobowiązano PIOŚ, ODGW i RZGW, stosownie do statutowego zakresu ich działania, do zapewnienia środków finansowych koniecznych na prowadzenie skutecznej i efektywnej - z punktu widzenia interesów RP - współpracy na wodach granicznych.

Kontrola NIK wykazała, że Minister OŚZNiL nie egzekwował pełnego zapewnienia środków na działalność podległych jednostek w zakresie współpracy na wodach granicznych.

Główny Inspektor Ochrony Środowiska został zobowiązany do zapewnienia w ramach pozostających w jego dyspozycji środków finansowych:

- ciągłości kontroli jakości wód granicznych przez właściwe wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska,
- opracowywania na potrzeby Ministerstwa OŚZNiL wspólnych ocen jakości wód granicznych w ramach tzw. monitoringu granicznego i na zasadach uzgodnionych z

partnerami zagranicznymi,

- realizacji zadań związanych z zapobieganiem i zwalczaniem nadzwyczajnych transgranicznych zanieczyszczeń wód granicznych.

Działania GIOŚ w zakresie spraw związanych z nadzwyczajnymi zanieczyszczeniami wód granicznych obejmowały:

- informowanie Ministra OSZNiL o zdarzeniach na wodach granicznych z Litwą, które mogą spowodować lub spowodowały skutki transgraniczne,
- występowanie o ewentualne interwencje w przypadku braku informacji lub spóźnionej informacji o zdarzeniach mających znamiona NZŚ, które miały miejsce na terytoriach obu lub jednej ze stron.

Przedstawiciele RZGW nie uczestniczyli w badanym okresie we współpracy na wodach granicznych z krajami sąsiednimi, w tym z Republiką Litwy. Sporadycznie byli zapraszani do udziału w pracach grup roboczych ekspertów i specjalistów w latach 1992-1994 - nie miało to charakteru stałego i obligatoryjnego. Dopiero w 1997 r. uwzględniono w planach spotkań ekspertów RP, Litwy, Białorusi i Ukrainy udział przedstawicieli RZGW w Warszawie.

Przedstawiciele Regionalnego Zarządu nie byli zapraszani przez wojewodów z województw nadgranicznych do udziału w spotkaniach dotyczących współpracy na wodach granicznych np. w sprawie utworzenia Euroregionu „NIEMEN”.

III. DZIAŁANIA PODJĘTE PO ZAKOŃCZENIU KONTROLI

W toku prowadzenia kontroli, o jej wynikach informowano na bieżąco kierowników kontrolowanych jednostek. Po zakończeniu kontroli we wszystkich 4 jednostkach przeprowadzono narady pokontrolne w trybie art. 58 ustawy o NIK. Do kierowników wszystkich skontrolowanych jednostek wystosowano wystąpienia pokontrolne.

M.in. w wystąpieniach pokontrolnych :

1. do Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa wnioskowano o:

- podjęcie zdecydowanych i skutecznych działań na rzecz wynegocjowania treści i doprowadzenia do zawarcia z Republiką Litewską umowy o współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych,
- podjęcie działań zmierzających do zorganizowania właściwej i pełnej współpracy na wodach granicznych z Republiką Litwy.

2. do Wojewody Suwalskiego wnioskowano o:

- podjęcie działań zapewniających pełną realizację zobowiązań wynikających z porozumień zawartych ze Stroną litewską,
- podjęcie skutecznych działań na rzecz wynegocjowania treści i doprowadzenia do zawarcia ze Stroną litewską porozumienia o utrzymaniu i eksploatacji cieków granicznych.

Żadna ze skontrolowanych jednostek nie zgłosiła zastrzeżeń do ocen, uwag i wniosków zawartych w wystąpieniach pokontrolnych.

Dyrektor
Delegatury NIK w Białymstoku

Antoni Januchta

Dyrektor Departamentu
Ochrony Środowiska i Budownictwa

Andrzej Głowacki

Akceptuję:
Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli

Zbigniew Wesołowski

Zatwierdzam:
PREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI

Janusz Wojciechowski

Warszawa, dnia grudnia 1997 r.

**W Y K A Z
PODSTAWOWYCH AKTÓW PRAWNYCH**

1. Ustawa z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska (tj. Dz.U. Nr 49, poz. 196 z 1994 r. zm. z 1995 r. Nr 90, poz. 446, Nr 141, poz. 692, z 1996 r. Nr 106, poz. 496, Nr 132, poz. 622, Nr 156, poz. 773).
2. Ustawa z dnia 25 października 1997 r. Prawo wodne (Dz.U. Nr 38, poz. 230, z 1975 r. Nr 17, poz. 94; z 1980 r. Nr 3, poz. 6; z 1983 r. Nr 44, poz. 201; z 1989 r. Nr 26, poz. 139 i Nr 35, poz. 192; z 1990 r. Nr 34, poz. 198 i Nr 39, poz. 222; z 1991 r. Nr 32, poz. 131 i Nr 77, poz. 335; z 1993 r. Nr 40, poz. 183; z 1994 r. Nr 27, poz. 96; z 1995 r. Nr 47, poz. 243; z 1996 r. Nr 106, poz. 496; z 1997 r. Nr 47, poz. 299).
3. Ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz.U. Nr 77, poz. 335, z 1996 r. Nr 106, poz. 496).
4. Ustawa z dnia 20 grudnia 1989 r. o utworzeniu urzędu Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa (Dz.U. Nr 73, poz. 433; z 1991 r. Nr 101, poz. 444 i Nr 14, poz. 492).
5. Rozporządzenie z dnia 13 lutego 1996 r. w sprawie utworzenia stanowiska sekretarza stanu w Ministerstwie Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa (Dz.U. Nr 21, poz. 97).
6. Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 5 listopada 1991 r. w sprawie klasyfikacji wód oraz warunków, jakim powinny odpowiadać ścieki wprowadzane do wód lub do ziemi (Dz.U. Nr 16, poz. 503).
7. Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polski z dnia 10 maja 1991 r. w sprawie polityki ekologicznej - „Polityka Ekologiczna Państwa” (MP Nr 18 z 1991 r., poz. 118).
8. Zarządzenie nr 16 Głównego Inspektora Ochrony Środowiska z dnia 20 grudnia 1995 r. w sprawie realizacji badań prowadzonych w monitoringu powierzchniowych wód płynących (niepublikowane).
9. Porozumienie między Rządem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej a Rządem b. Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich o gospodarce wodnej na wodach granicznych z dnia 17 lipca 1964 r. (Dz.U. Nr 12, poz. 78 i 79).
10. Konwencja Helsińska z 1974 r. o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego (Dz.U. z 1980 r. Nr 18, poz. 64 i 65) ratyfikowana z Polską w 1979 r.

11. Traktat o przyjaznych stosunkach i dobrosąsiedzkiej współpracy zawarty pomiędzy Rzeczypospolitą Polską a Republiką Litewską w dniu 26 kwietnia 1994 r. (Dz.U. nr 15 z 1995 r., poz. 71).
12. Porozumienie między Ministrem Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa Rzeczypospolitej Polskiej a Generalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska Republiki Litewskiej w sprawie współpracy w dziedzinie ochrony środowiska zawarte w dniu 24 stycznia 1992 r. (niepublikowane).
13. Porozumienie między Wojewodą Suwalskim a władzami powiatów Mariampol (z 7 grudnia 1995 r.) i Alytus (z 14 lutego 1996 r.) Republiki Litewskiej o współpracy w dziedzinie ochrony środowiska naturalnego i obrony cywilnej.

Wykaz jednostek skontrolowanych

RZECZPOSPOLITA POLSKA

1. Ministerstwo Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa w Warszawie,
2. Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie,
3. Urząd Wojewódzki w Suwałkach,
4. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Suwałkach.

REPUBLIKA LITEWSKA

1. Ministerstwo Ochrony Środowiska w Wilnie,
2. Zjednoczone Centrum Badań Ochrony Środowiska w Wilnie,
3. Naczelnik Okręgu w Mariampolu,
4. Naczelnik Okręgu w Alytusie,
5. Departament Regionu Mariampol Ministerstwa Ochrony Środowiska,
6. Departament Regionu Alytus Ministerstwa Ochrony Środowiska,
7. Samorząd Rejonowy w Mariampolu,
8. Samorząd Rejonowy w Wilkawiskach,
9. Samorząd Rejonowy w Lazdiejaj.

POROZUMIENIE
MIĘDZY
MINISTERSTWEM OCHRONY ŚRODOWISKA, ZASOBÓW NATURALNYCH
I LEŚNICTWA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
A DEPARTAMENTEM OCHRONY ŚRODOWISKA REPUBLIKI LITEWSKIEJ
W SPRAWIE WSPÓŁPRACY W DZIEDZINIE OCHRONY ŚRODOWISKA

Ministerstwo Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa Rzeczypospolitej Polskiej i Departament Ochrony Środowiska Republiki Litewskiej zwane dalej Stronami:

- działając w duchu Deklaracji o przyjaznych stosunkach i dobrosąsiedzkiej współpracy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Litewską z dnia 13 stycznia 1992 r.;
 - uwzględniając wnioski i zalecenia Raportu Światowej Komisji Środowiska i Rozwoju;
 - mając na uwadze postanowienia Dokumentu Końcowego Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, a w szczególności postanowienia dotyczące ochrony środowiska;
 - świadome potrzeby umocnienia międzynarodowej współpracy w dziedzinie ochrony środowiska, zarówno w skali regionalnej jak i globalnej;
 - wyrażając również wolę współpracy dwustronnej na rzecz ochrony środowiska;
- zawierają następujące porozumienie o współpracy w dziedzinie ochrony środowiska:

ARTYKUŁ 1

Strony będą współpracować na rzecz ochrony środowiska w sprawach wchodzących w zakres ich kompetencji i będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, a w szczególności w zakresie:

1. Monitoringu wszystkich elementów środowiska;
2. Przedsięwzięć mających na celu zapobieganie zanieczyszczaniu wód granicznych;
3. Prawnych a także ekonomicznych aspektów polityki środowiskowej;
4. Uzgadniania lokalizacji obiektów w strefie przygranicznej mogących mieć wpływ na transgraniczne zanieczyszczenie środowiska;
5. Współpracy służb inspekcyjnych ochrony środowiska szczebla centralnego i lokalnego;

ARTYKUŁ 2

1. Współpraca będzie prowadzona poprzez organizowanie:
 - spotkań ekspertów i służb odpowiedzialnych za ochronę środowiska;
 - spotkań konsultacyjnych przedstawicieli obydu Stron;
 - wspólnej realizacji zadań objętych planami współpracy;
 - seminariów i sympozjów;
 - wymiany specjalistów;
 - wymiany informacji, w tym w szczególności dotyczącej aspektów prawnych i organizacyjnych ochrony środowiska;

Strony mogą uzgadniać również inne formy współpracy, jakie uznają za stosowne.

2. Współpraca może być realizowana także w ramach bezpośrednich kontaktów pomiędzy zainteresowanymi instytucjami i przedsiębiorstwami.

Strony będą dążyć, aby uzgodnione programy współpracy oraz sposoby wykorzystywania wyników były ustalane w postaci umów między zainteresowanymi instytucjami, państwami naukowo-badawczymi i przedsiębiorstwami.

ARTYKUŁ 3

1. Strony będą uzgodniały programy i plany współpracy.
2. Ocena realizacji wspólnych zadań wymienionych w ustępie 1 dokonywana jest bezpośrednio przez Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa Rzeczypospolitej Polskiej i Dyrektora Generalnego Departamentu Ochrony Środowiska Republiki Litewskiej, lub przez upoważnione przez nich osoby na corocznych spotkaniach odbywających się kolejno w Polsce i na Litwie.

ARTYKUŁ 4

1. Koszty związane z przejazdem do miejsca uzgodnionego ze Stroną przyjmującą w ramach współpracy określonej niniejszym porozumieniem pokrywać będzie Strona delegująca.
2. Koszty pobytu delegacji pokrywa Strona przyjmująca (hotele i wyżywienie).

W razie konieczności Strona przyjmująca zapewnia tłumacza.

ARTYKUŁ 5

Niniejsze Porozumienie jest zawarte na okres pięciu lat. Jeżeli żadna ze Stron nie wypowie go w formie pisemnej na trzy miesiące przed upływem terminu jego ważności, to automatycznie zachowuje ono swą moc obowiązującą na następny okres pięcioletni.

Niniejsze Porozumienie wchodzi w życie z dniem podpisania.

Podpisano w Warszawie w dniu 24 stycznia 1992 roku, w dwóch egzemplarzach, w językach polskim i litewskim, przy czym obydwie teksty mają jednakową moc.

Minister
Ochrony Środowiska
Zasobów Naturalnych
i Leśnictwa
Rzeczypospolitej Polskiej
(-)
Stefan Kozłowski

Generalny Dyrektor
Departamentu Ochrony Środowiska
Republiki Litewskiej
(-)
Evaldas Vebra